

STRATEGIE I METODY BADAŃ

KRZYSZTOF STANISŁAWSKI¹

Wydział Filozofii Chrześcijańskiej

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

Studia Psychologica
UKSW

17(2) 2017 s. 89–115

DOI:10.21697/sp.2017.17.2.05

WŁODZIMIERZ STRUS

Wydział Filozofii Chrześcijańskiej

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

JAN CIECIUCH

Wydział Filozofii Chrześcijańskiej

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

POLSKA ADAPTACJA KWESTIONARIUSZA CSIE LOCKE’A DO POMIARU POCZUCIA SKUTECZNOŚCI INTERPERSONALNEJ I JEGO OSOBOWOŚCIOWE KORELATY

STRESZCZENIE

Celem artykułu jest prezentacja polskiej wersji kwestionariusza do pomiaru poczucia skuteczności interpersonalnej – *Skal koła skuteczności interpersonalnej (Circumplex Scales for Interpersonal Efficacy; CSIE)* Locke’a – oraz poznanie osobowościowych uwarunkowań konstruktów koła interpersonalnego i szerokości repertuaru zachowań interpersonalnych. CSIE są oparte na modelu koła interpersonalnego Wigginsa (Wiggins, Trapnell, Phillips, 1988) i mierzą 8 aspektów interpersonalnego poczucia skuteczności: Dominujący, Dominujący i Zdystansowany, Zdystansowany, Ustępliwy i Zdystansowany, Ustępliwy, Ustępliwy i Życzliwy, Życzliwy, Dominujący i Życzliwy. Badanie przeprowadzono na próbie $N = 306$. Rzetelność jednej skali (FG – Ustępliwy i Zdystansowany) jest niska, rzetelności pozostałych skal są zadowalające. Struktura wewnętrzna i trafność teoretyczna narzędzia są satysfakcjonujące. Stwierdzono, że interpersonalne poczucie skuteczności jest najsilniej powiązane z metacechą Beta / Plastyczność, co poddano dyskusji w kontekście Cybernetycznej Teorii Wielkiej Piątki (Cybernetic Big Five Theory; CB5T) DeYounga (2015).

Jako wskaźniki szerokości repertuaru zachowań interpersonalnych zastosowano elastyczność interpersonalną (wzniesienie profilu) oraz sztywność interpersonalną (długość wektora). Elastyczność interpersonalnego poczucia skuteczności i cech interpersonalnych jest powiązana z ekstrawersją, ugodowością, stabilnością emocjonalną, intelektem, Alfą / Stabilnością, Betą / Plastycznością oraz Ogólnym Czynnikiem Osobowości. Z kolei sztywność wartości i cech interpersonalnych koreluje z ekstrawersją, ugodowością,

¹ Adres do korespondencji: stanislawski.kris@gmail.com. Praca Jana Ciecucha wykonana w ramach Grantu Harmonia 2014/14/M/HS6/00919 z Narodowego Centrum Nauki.

stabilnością emocjonalną, intelektem, Alfą / Stabilnością, Betą / Plastycznością oraz Ogólnym Czynnikiem Osobowości.

Słowa kluczowe: kwestionariusz CSIE, interpersonalne poczucie skuteczności, model kołowy, elastyczność interpersonalna, sztywność interpersonalna

THE POLISH ADAPTATION OF LOCKE'S CSIE QUESTIONNAIRE MEASURING INTERPERSONAL SELF-EFFICACY AND ITS PERSONALITY CORRELATES

ABSTRACT

The aim of the article is to present the Polish version of Locke's *Circumplex Scales for Interpersonal Efficacy* (CSIE) as well as to elucidate the personality correlates of interpersonal circumplex constructs and the scope of the repertoire of interpersonal behaviors. The CSIE is based on Wiggins' interpersonal circumplex model (Wiggins, Trapnell, & Phillips, 1988) and enables the measurement of the eight facets of interpersonal self-efficacy: Dominant, Dominant & Distant, Distant, Yielding & Distant, Yielding, Yielding & Friendly, Friendly, Dominant & Friendly.

The study was conducted on a sample of $N = 306$. The reliability of one scale (FG – Yielding & Distant) was low, and the reliabilities of the remaining scales were acceptable. The internal structure and construct validity of the instrument were satisfactory. Interpersonal self-efficacy was found to be most strongly associated with the Beta / Plasticity metatrait. This fact was discussed in the context of DeYoung's (2015) Cybernetic Big Five Theory (CB5T).

As indicators of the scope of the interpersonal repertoire two measures were used: interpersonal flexibility (profile elevation) and interpersonal rigidity (vector length). The flexibility of interpersonal self-efficacy and interpersonal traits were associated with extraversion, agreeableness, emotional stability, intellect, Alfa / Stability, Beta / Plasticity, and General Factor of Personality. In turn, the rigidity of interpersonal values and interpersonal traits correlated with extraversion, agreeableness, emotional stability, intellect, Alfa / Stability, Beta / Plasticity, and General Factor of Personality.

Keywords: CSIE questionnaire, interpersonal self-efficacy, circumplex, interpersonal flexibility, interpersonal rigidity

Model koła interpersonalnego

Model koła interpersonalnego (*Interpersonal Circumplex*; IPC) jest powszechnie wykorzystywany do opisu różnych charakterystyk psychologicznych dotyczących funkcjonowania społecznego człowieka: konstruktywów interpersonalnych rozumianych jako cechy (Leary, 1957; Wiggins i in., 1988), szeroko pojętych problemów interpersonalnych (Alden, Wiggins, Pincus, 1990; Horowitz, Rosenberg, Baer, Ureno, Villasenor, 1988), celów społecznych (Ojanen, Gronroos, Salmivalli, 2005), wartości interpersonalnych (Locke, 2000) oraz interpersonalnego poczucia skuteczności (Locke, Sadler, 2007). IPC rozmieszcza postulowane konstrukty w układzie dwóch niezależnych wymiarów. Wymiar

wertykalny to status (*status*), zwany też w literaturze sprawczością (*agency*), dominacją (*dominance*) lub siłą (*power*), wymiar horyzontalny to miłość (*love*), nazywana też w literaturze wspólnotowością (*communion*), przyjacielskością (*friendliness*) lub serdecznością (*warmth*; Carson, 1969; Foa, 1961; Kiesler, 1983; Leary, 1957). Konstrukty IPC są jednakowo oddalone od punktu przecięcia dwóch osi i rozmieszczone na planie okręgu, a odległości między parami sąsiadujących zmiennych są równe.

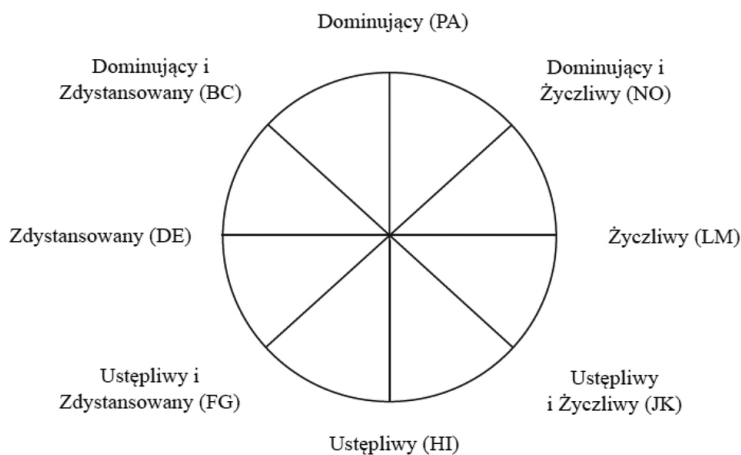
Prekursorem IPC jest Leary (1957), który uporządkował 16 konstruktów opisujących zachowania interpersonalne na planie okręgu, a każdemu z nich przyporządkował jedną literę, od A do P. Litery były rozmieszczone przeciwnie do kierunku wskazówek zegara, przy czym litera A znajdowała się na samej górze (Leary, 1957). Wiggins (1979; Wiggins, Broughton, 1991) połączył sąsiadujące zmienne i uzyskał osiem dyspozycji (każda z nich jest *oktantem*), konstruując w ten sposób własną wersję IPC. W jego ujęciu dyspozycje są rozumiane jako cechy, a każdy oktant jest oznaczony dwiema literami. Jako przykład Wiggins i współautorzy (Wiggins i in., 1988) podają, że konstrukty B (*arrogant*) i C (*calculating*) stanowią razem oktant BC (*arrogant-calculating*). Do pomiaru IPC w najpopularniejszym obecnie wariacie Wigginsa służą skonstruowane przez niego *Interpersonalne skale przymiotnikowe* (*Interpersonal Adjective Scales*; IAS), adaptowane niedawno do warunków polskich przez Sękowskiego i Klinkosza (2016; Klinkosz, 2004).

Interpersonalne poczucie skuteczności i wartości interpersonalne

Własną interpretację IPC zaproponował też Locke (2000; Locke, Sadler, 2007). Autor ten przedstawił możliwość integracji nurtu interpersonalnego (Alden i in., 1990; Wiggins, 1979; Wiggins, Broughton, 1991) z podejściem społeczno-poznawczym. Czołowy przedstawiciel tego podejścia, Bandura (1993, 2001, 2006), twierdzi, że „przekonania na temat własnej skuteczności są fundamentem ludzkiej podmiotowości” („Efficacy beliefs are the foundation of human agency”; Bandura, 2001, s. 10). Uważa on, że „postrzegana własna skuteczność odnosi się do przekonań ludzi na temat możliwości osiągnięcia wyznaczonych celów (Bandura, 2006). Zdaniem Bandury (1993) poczucie skuteczności jest ważne w czterech rodzajach procesów: poznawczych, motywacyjnych, afektywnych i selekcyjnych. Wysokie poczucie skuteczności w jakiejś sferze wiąże się z wysokim poziomem motywacji, podejmowaniem wyzwań, zaangażowaniem w określoną aktywność i poczuciem kontroli nad przebiegiem zdarzeń.

Locke, wzorując się na koncepcji postrzeganej własnej skuteczności Bandury, wprowadził pojęcie interpersonalnego poczucia skuteczności (*interpersonal self-efficacy*), które jest definiowane jako przekonanie podmiotu dotyczące własnych zdolności wykonywania określonych rodzajów działań interpersonalnych (Locke, Sadler, 2007). Locke i Sadler (2007) wyróżnili osiem rodzajów interpersonalnego poczucia skuteczności: Dominujący (*Dominant*), Dominujący

i Zdystansowany (*Dominant & Distant*), Zdystansowany (*Distant*), Ustępliwy i Zdystansowany (*Yielding & Distant*), Ustępliwy (*Yielding*), Ustępliwy i Życzliwy (*Yielding & Friendly*), Życzliwy (*Friendly*), Dominujący i Życzliwy (*Dominant & Friendly*). Interpretację IPC przedstawioną przez Locke'a i Sadler (2007) przybliży rysunek 1.

Rysunek 1. IPC w interpretacji Locke'a i Sadler (2007).

W celu pełniejszej eksploracji konstruktów interpersonalnych Locke (2000) zaproponował także pojęcie wartości interpersonalnych (*interpersonal values*), które według niego są preferencjami pewnych rezultatów interpersonalnych działań lub sposobów postępowania. Locke (2000) zidentyfikował następujące rodzaje wartości interpersonalnych: Sprawczy (*Agentic*), Sprawczy i Zdystansowany (*Agentic and Separate*), Zdystansowany (*Separate*), Uległy i Zdystansowany (*Submissive and Separate*), Uległy (*Submissive*), Uległy i Wspólnotowy (*Submissive and Communal*), Wspólnotowy (*Communal*), Sprawczy i Wspólnotowy (*Agentic and Communal*). Tabela 1 przedstawia zestawienie konstruktów (oktantów) według propozycji Wigginsa oraz Locke'a. Warto podkreślić, że istnieje niewiele badań nad zależnościami między tymi różnymi rodzajami konstruktów interpersonalnych (Locke, Sadler, 2007).

Do pomiaru wartości interpersonalnych Locke (2000) skonstruował *Skale koła wartości interpersonalnych (Circumplex Scales of Interpersonal Values; CSIV)*. Tymczasem poczucie skuteczności interpersonalnej zostało zoperacjonalizowane za pomocą *Skal koła skuteczności interpersonalnej (Circumplex Scales of Interpersonal Efficacy; CSIE; Locke, Sadler, 2007)*.

Tabela 1
Okantny wg Wigginsa i Locke'a oraz przykładowe pozycje CSIE

Symbol	Inne konstrukty z modelu koła interpersonalnego		Model koła skuteczności i interpersonalnej	
	Cechy (Wiggins, za: Klinkosz, 2004)	Wartości (Locke, 2000)	Poczucie skuteczności (Locke, Sadler, 2007)	Przykładowe pozycje CSIE
PA	Pewny siebie–Dominujący	Sprawczy (Agentic)	Dominujący (Dominant)	...potrafię być asertywny(-na)
BC	Arogancki–Wyrachowany	Sprawczy i Zdystansowany (Agentic & Separate)	Dominujący i Zdystansowany (Dominant & Distant)	...potrafię utrzymać przewagę
DE	Zimny–Nieczuły	Zdystansowany (Separate)	Zdystansowany (Distant)	...potrafię być nieustępliwy(-wa)
FG	Powściągliwy–Introwertywny	Uległy i Zdystansowany (Submissive & Separate)	Ustępniwy i Zdystansowany (Yielding & Distant)	...potrafię ukryć swoje myśli i emocje
HI	Niezdecydowany–Uległy	Uległy (Submissive)	Ustępniwy (Yielding)	...potrafię unikać wiktania się w jakies spory
JK	Niezrozumiały–Szczerzy	Uległy i Wspólnotowy (Submissive & Communal)	Ustępniwy i Życzliwy (Yielding & Friendly)	...potrafię stosować się do zasad
LM	Ciepły–Zgodny	Wspólnotowy (Communal)	Życzliwy (Friendly)	...potrafię wczuć się w ich sytuację
NO	Towarzyski–Ekstrawertywny	Sprawczy i Wspólnotowy (Agentic & Communal)	Dominujący i Życzliwy (Dominant & Friendly)	...potrafię otwarcie wyrazić swoje emocje i poglądy

Relacje IPC i Wielkiej Piątki

Przeprowadzono wiele badań nad zależnościami między konstruktami z koła interpersonalnego a wymiarami Wielkiej Piątki (DeYoung, Weisberg, Quilty, Peterson, 2013; De Raad, 1995; Trapnell, Wiggins, 1990). Koncentrowano się w nich na jednym rodzaju konstruktów, tj. na cechach interpersonalnych, i zaobserwowano, że dwie cechy Wielkiej Piątki, mianowicie ekstrawersja i ugodowość, wykazują systematyczne i dość silne związki z wymiarami IPC. Zarówno McCrae i Costa (1989), jak i De Raad (1995) zaobserwowali dodatnie korelacje wymiaru statusu / sprawczości z ekstrawersją i ujemne z ugodowością oraz dodatnie zależności miłości / wspólnotowości z ekstrawersją i ugodowością. Także badania Trapnella i Wigginsa (1990) oraz DeYounga i współautorów (DeYoung i in., 2013) wskazują na silne związki między wymiarem statusu / sprawczości a ekstrawersją oraz między wymiarem miłości / wspólnotowości a ugodowością. Ponadto DeYoung i in. (2013) zaobserwowali, że aspekty (podwymiary; por. Strus, Ciecuch, 2014) ekstrawersji i ugodowości odpowiadają oktantom IPC. Generalnie powyższe wyniki wskazują, że wymiary status / sprawczość, miłość / wspólnotowość oraz ekstrawersja i ugodowość są zrotowanymi wymiarami tej samej przestrzeni interpersonalnej opisywanej przez IPC.

Warto zwrócić uwagę, że nowe badania nad strukturą osobowości wskazują, że powyżej cech Wielkiej Piątki ulokowane są jeszcze dwie metacechy: Alfa (nazywana Stabilnością) oraz Beta (inaczej: Plastyczność). Alfa / Stabilność odpowiada współzmienności ugodowości, sumienności i stabilności emocjonalnej (odwrotny biegun neurotyczności), z kolei Beta / Plastyczność wiąże się z konstelacją ekstrawersji i otwartości na doświadczenie (DeYoung, Peterson, Higgins, 2002; Digman, 1997). Alfa odzwierciedla stabilność na poziomie emocjonalnym, społecznym i motywacyjnym. Becie odpowiada poznawcza i behawioralna elastyczność oraz tendencja do eksplorowania i angażowania się w nowe doświadczenia (DeYoung i in., 2002). W końcu część badań wskazuje, że na samym szczycie struktury cech osobowości, powyżej dwóch metacech ma być ulokowany ogólny czynnik osobowości (*General Factor of Personality*; GFP; Musek, 2007). GFP odpowiada najbardziej adaptacyjnej konfiguracji cech osobowości, tj. wysokiej ekstrawersji, otwartości na doświadczenie, ugodowości, sumienności i niskiej neurotyczności (Musek, 2007; Rushton, Irwing, 2011). Strus, Ciecuch i Rowiński (2014) zreinterpretowali GFP jako metacechę Gammę / Integrację. Uznali, że odpowiada ona kombinacji wysokiej Alfę i wysokiej Bety. Badania Strusa i Ciecucha (2017) wykazały, że wymiar status / sprawczość jest powiązany z Beta / Plastycznością, a miłość / wspólnotowość – z Alfa / Stabilnością. Ponadto wydaje się prawdopodobne, że metacechy, a szczególnie Beta / Plastyczność, mogą się wiązać z szerszym repertuarem zachowań interpersonalnych.

Część badań sugeruje, że owa szerokość repertuaru różnych dostępnych zachowań w sytuacjach społecznych pozwala przewidywać wyższą samoocenę (Paulhus, Martin, 1988) i niższy dystres interpersonalny (Tracey, 2005; Tracey,

Rohlfing, 2010). Niektórzy autorzy donoszą o odwrotnej zależności, tzn. szerszy repertuar zachowań interpersonalnych ma być powiązany ze słabszym dopasowaniem zachowań do wymogów sytuacji społecznej (Erickson, Newman, Pincus, 2009). Wydaje się, że poznanie zależności między szerokością repertuaru zachowań interpersonalnych a metacechami może ułatwić osadzenie tego pierwszego konstruktów w szerszej perspektywie teoretycznej, co powinno umożliwić pełniejszą interpretację uzyskiwanych wyników.

Szerokość repertuaru zachowań interpersonalnych

Badania repertuaru dostępnych zachowań interpersonalnych (Locke, Adamic, 2012; Tracey, 2005; Tracey, Rohlfing, 2010) nawiązują do zaproponowanej przez Gurtmana metody analizy profili kołowych (*circular profiles*; Gurtman, Balakrishnan, 1998). Profil kołowy odzwierciedla rozkład wyników poszczególnych osób badanych i jest opisany z zastosowaniem przesunięcia kąтового (*angular displacement*), wzniesienia (*elevation*) oraz długości wektora (*vector length*; Gurtman, Balakrishnan, 1998). Na potrzeby bieżącego badania zostaną omówione długość wektora i wzniesienie.

Do obliczenia długości wektora wykorzystywane są wartości wektorów statusu /sprawczości i miłości /wspólnotowości, uzyskiwane na podstawie poniższych wzorów:

$$\text{Sprawczość} = \sum W_i \sin \theta_i \quad (1)$$

$$\text{Wspólnotowość} = \sum W_i \cos \theta_i \quad (2)$$

gdzie W_i to wynik surowy, a θ_i to położenie kątowe i -tego oktantu (Gurtman, 2011; Locke, Sadler, 2007). Wspólnotowości odpowiada położenie 0° , a sprawczości – 90° .

Długość wektora jest obliczana z zastosowaniem następującego wzoru (Gurtman, Pincus, 2003):

$$\text{długość wektora} = (\text{wektor sprawczości}^2 + \text{wektor wspólnotowości}^2)^{1/2} \quad (3)$$

W literaturze długi wektor jest interpretowany jako wzorec prostych zachowań interpersonalnych – powinny mu odpowiadać wysokie wyniki w jednym obszarze IPC i niskie w pozostałych (Tracey, Rohlfing, 2010). Długi wektor jest traktowany jako wskaźnik sztywności interpersonalnej (*interpersonal rigidity*; O'Connor, Dyce, 2001; Tracey, 2005; Tracey, Rohlfing, 2010). Krótki wektor oznacza podobną tendencję do różnych zachowań interpersonalnych (np. niskie wyniki w różnych obszarach modelu kołowego lub odwrotnie – wysokie) i jest interpretowany jako wskaźnik szerszego repertuaru zachowań interpersonalnych. Krótszy wektor wiąże się z bardziej adekwatnymi reakcjami interpersonalnymi (Tracey, 2005; Tracey, Rohlfing, 2010). Z kolei dłuższy wektor wartości interpersonalnych koreluje z mniejszym nasileniem zmartwień, a dłuższy wektor

cech interpersonalnych jest powiązany z niższym poczuciem konfliktu wewnętrznego (Locke, Adamic, 2012).

Kolejnym parametrem profilu kołowego jest wzniesienie – to średnia wyników uzyskanych we wszystkich oktantach. Wzniesienie może być interpretowane jako styl odpowiadania lub wskaźnik czynnika ogólnego (Gurtman, Pincus, 2003). Locke i Adamic (2012) zaobserwowali relacje między wzniesieniem profilu a sposobem rozwiązywania problemów interpersonalnych i sugerują, że wzniesienie odzwierciedla coś więcej niż tylko styl odpowiadania. Locke i Adamic (2012) ujawnili m.in., że wyższe wzniesienie profilu interpersonalnego poczucia skuteczności wiąże się z mniejszym konfliktem wewnętrznym.

Nie ma powszechnej zgody co do operacjonalizacji szerokości repertuaru zachowań interpersonalnych i sztywności interpersonalnej (por. O'Connor, Dyce, 2001). Jak wspomniano wyżej, krótki wektor nie musi oddawać szerokiego repertuaru zachowań interpersonalnych (tj. może odzwierciedlać niskie wyniki w różnych obszarach IPC). Wydaje się, że wzniesienie może być ciekawą operacjonalizacją repertuaru dostępnych zachowań interpersonalnych. W niniejszym tekście jako wskaźniki szerokości repertuaru zachowań interpersonalnych proponujemy wzniesienie profilu kołowego i długość wektora. Podobnie jak część autorów (O'Connor, Dyce, 2001; Tracey, 2005), długość wektora interpretujemy jako wskaźnik sztywności interpersonalnej, wzniesienie z kolei – jako wskaźnik interpersonalnej elastyczności. Porównanie zastosowanych wskaźników szerokości repertuaru zachowań interpersonalnych przedstawia tabela 2.

Tabela 2

Zastosowane wskaźniki szerokości repertuaru zachowań interpersonalnych

	Sztywność interpersonalna	Elastyczność interpersonalna
Zastosowany wskaźnik	Długość wektora	Wzniesienie profilu kołowego
Interpretacja wskaźnika	Dłuższy wektor – wyższa sztywność	Wyższa wartość wzniesienia – wyższa elastyczność
Obliczanie wskaźnika	Obliczany na podstawie wartości wektorów sprawczości i wspólnotowości	Średnia wszystkich oktantów

Skale koła skuteczności interpersonalnej (CSIE) Locke'a

CSIE zawiera 32 itemy, po cztery na każdą skalę. Kwestionariusz jest opatrzony następującą instrukcją: „Dla każdego z poniższych opisów zachowań oceń, jak bardzo jesteś pewny / pewna, że potrafisz postępować w określony sposób wobec innych ludzi”. W CSIE zastosowano 11-stopniową skalę odpowiedzi, preferowaną w pomiarach poczucia skuteczności (Bandura, 2006). Zakres odpowiedzi obejmuje przedział od 0 (*W ogóle nie jestem pewien / pewna, że...*) do 10 (*Jestem całkowicie pewien / pewna, że...*). Przykład pozycji testowej: „Kiedy jestem wśród innych, 0 – 1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9 – 10 potrafię otwarcie wyrazić swoje emocje i poglądy”.

Testując model kołowy, oczekuje się, że w analizie głównych składowych dwa pierwsze czynniki wyjaśnią większość wariacji i będą wyjaśniać podobną jej część (Gurtman, Pincus, 2003). Po wykonaniu analizy głównych składowych skal CSIE Locke i Sadler (2007) stwierdzili, że dwa pierwsze czynniki wyjaśniają 71,5% wariacji. Autorzy badali strukturę kołową z wykorzystaniem programu RANDALL (Tracey, 1997). Spełnionych zostało 257 spośród 288 przewidywań, model był dobrze dopasowany ($CI = 0,78$; $p < 0,001$; Locke, Sadler, 2007). Locke stwierdził zadowalające korelacje CSIE z *Inwentarzem problemów interpersonalnych* i *Skalami koła wartości interpersonalnych CSIV* (Locke, Sadler, 2007).

Kwestionariusz CSIE był stosowany w badaniach: funkcjonowania interpersonalnego osób ze spektrum autyzmu (Locke, Mitchell, 2016), trudności interpersonalnych u osób z anoreksją (Ambwani i in., 2016) i komplementarności interpersonalnej (Locke, Sadler, 2007). Według zasady komplementarności interpersonalnej zachowania dominujące jednej osoby skłaniają drugą do uległości, uległe do dominacji, życzliwe do życzliwości, a wrogie do wrogości (Kiesler, 1983). Locke i Sadler (2007) wykazali, że wymiar statusu / sprawczości na poziomie poczucia skuteczności pozwala przewidywać poziom dominacji przejawiany podczas interakcji społecznej. Z kolei podobieństwo partnerów w wymiarze miłości / wspólnotowości na poziomie poczucia skuteczności wiąże się z wyższą satysfakcją z interakcji społecznej. Z kolei Kammrath, McCarthy, Cortes i Friesen (2015) zastosowali CSIE do wyjaśnienia, dlaczego osoby o niskiej ekstrawersji i wysokiej ugodowości przejawiają niską asertywność. Autorzy zaobserwowali, że introwertycy mają niższą asertywność niż ekstrawertycy, ponieważ wykazują niższe zdolności asertywne (oktant PA – Dominujący). Z kolei osoby ugodowe przejawiają niższą asertywność niż osoby o niskiej ugodowości, gdyż mają wyższy poziom umiejętności nieasertywnych (oktant HI – Ustępliwy).

Opracowanie polskiej wersji kwestionariusza CSIE

Procedura adaptacji CSIE przebiegała następująco: po uzyskaniu zgody autora na przygotowanie polskiej wersji narzędzia kwestionariusz CSIE przetłumaczono na język polski. Następnie zostało wykonane niezależne tłumaczenie zwrotne na język angielski. Polska wersja kwestionariusza została przedyskutowana z autorem wersji oryginalnej i zaakceptowana przez niego. Pierwszą wersję polskiej adaptacji CSIE przygotowali Stanisławski i Ciecuch (Stanisławski, 2012) na małej próbie ($N = 110$). Okazało się, że rzetelność niektórych skal była niska.

Bieżące badanie prezentuje drugą wersję adaptacji narzędzia. W celu jej przygotowania w pięciu skalach zmodyfikowano pozycję o najgorszych właściwościach: BC (Dominujący i Zdystansowany), DE (Zdystansowany), HI (Ustępliwy), JK (Ustępliwy i Życzliwy), LM (Życzliwy). Dodatkowo do skali HI (Ustępliwy) dodano alternatywne tłumaczenia najbardziej problematycznego stwierdzenia.

Artykuł ma dwa cele: (1) prezentację właściwości psychometrycznych polskiej wersji kwestionariusza CSIE oraz (2) poznanie osobowościowych korelatów szerokości repertuaru zachowań interpersonalnych. Rzetelności kwestionariusza CSIE obliczono z zastosowaniem współczynnika α Cronbacha. Trafność wewnętrzną badano z zastosowaniem analizy głównych składowych i testu randomizacyjnego RANDALL. Trafność teoretyczną określono przez analizę korelacji oktantów poczucia skuteczności z cechami i wartościami interpersonalnymi oraz aprobatą społeczną, cechami osobowości, metacechami i GFP. Następnie zbadano osobowościowe korelaty wzniesienia profilu i długości wektora z zastosowaniem trzech różnych interpretacji IPC, tj.: poczucia skuteczności, cech osobowości oraz wartości. Sformułowano następujące hipotezy:

H1: Struktura kołowa, opisująca relacje między skalami, będzie dobrze dopasowana do danych.

H2: Wymiar statusu / sprawczości skuteczności interpersonalnej ujawni dodatni związek z ekstrawersją oraz β_2 , a wymiar miłości / wspólnotowości okaże się dodatnio związany z ugodowością oraz α_1 .

H3: Oktanty interpersonalnego poczucia skuteczności okażą się najsilniej związane z odpowiadającymi im oktantami cech i wartości interpersonalnych.

H4: Sztywność i elastyczność interpersonalna ujawnią zależności z cechami osobowości, metacechami i GFP.

METODA

Narzędzia

Skale koła wartości interpersonalnych (CSIV). Narzędzie zawiera 64 pozycje (po osiem na skalę), które mierzą preferencję wartości interpersonalnych; tworzą one osiem skal. Jak wspomniano wyżej, narzędzie jest operacjonalizacją IPC zastosowanego do wartości. Część pozycji CSIV pochodzi z zapisów sesji terapeutycznych, inna część była inspirowana kwestionariuszami mierzącymi konstrukty interpersonalne (Locke, 2000). Badani oceniają preferencję wartości, wykorzystując 5-stopniową skalę typu Likertowskiego, od 0 (*jest dla mnie nieważne*) do 4 (*jest dla mnie niezwykle ważne*). Przykładowa pozycja: „Kiedy jestem z nim / nią / nimi, jest dla mnie ... 0 – 1 – 2 – 3 – 4 ... żebym był/-a wyjątkowy/-a” (stwierdzenie przyporządkowane do oktantu NO – Sprawczy i Wspólnotowy). Rzetelności skal uzyskane w prezentowanym badaniu wynoszą od 0,64 do 0,82.

International Personality Item Pool–Interpersonal Circumplex (IPIP-IPC). Narzędzie to umożliwia pomiar cech interpersonalnych (Markey, Markey, 2009). Zawiera 32 pozycje, po cztery na każdą z ośmiu skal. Badani udzielają odpowiedzi na 5-stopniowej skali Likerta, od 1 (*całkowicie nietrafnie mnie opisuje*) do 5 (*całkowicie trafnie mnie opisuje*). W prezentowanym badaniu współczynniki α Cronbacha dla pięciu skal wynoszą od 0,60 do 0,79. Trzy skale mają rzetelności poniżej 0,60; są to: JK (Niezarozumiały–Szczery) – 0,35;

DE (Zimny–Nieczuły) – 0,51 oraz HI (Niezdeterminowany–Uległy) – 0,54. Przykładowe stwierdzenie kwestionariusza: „Świetnie się czuję wśród ludzi” (pozycja z oktantu NO – Towarzyski–Ekstrawertywny).

Pomiar aprobaty społecznej z kwestionariusza BFQ-2. W celu oszacowania obciążenia skal CSIE zmienną aprobaty społecznej zastosowano dwie skale kłamstwa z kwestionariusza BFQ-2 (*Big Five Questionnaire-2*; Caprara, Barbaranelli, Borgogni, Vecchione, 2007). Skale te uwzględniają rozróżnienie na kłamstwo moralistyczne i egoistyczne (Paulhus, John, 1998). Kłamstwo moralistyczne to tendencja do ukazywania siebie jako osoby przestrzegającej społecznych norm, a kłamstwo egoistyczne to skłonność do przedstawiania siebie jako osoby utalentowanej i popularnej (Paulhus, John, 1998). Siedem pozycji mierzy ujawnianą tendencję do kłamstwa moralistycznego, siedem innych – nasilenie kłamstwa egoistycznego. Badani udzielają odpowiedzi na 5-stopniowej skali Likertowskiej: od 1 (*całkowicie nietrafnie mnie opisuje*) do 5 (*całkowicie trafnie mnie opisuje*). W przeprowadzonym badaniu α Cronbacha dla skali kłamstwa moralistycznego wynosi 0,80, dla skali kłamstwa egoistycznego – 0,82, dla wyniku ogólnego – 0,88.

Kwestionariusz osobowości IPIP-BFM-20. Narzędzie zawiera 20 pozycji umożliwiających pomiar cech Wielkiej Piątki (Topolewska, Skimina, Strus, Ciecuch, Rowiński, 2014). Jest skróconą wersją *Big Five Markers* z *International Personality Item Pool*, zawierającego 50 stwierdzeń. Umożliwia ono pomiar pięciu podstawowych wymiarów osobowości według tradycji leksykalnej: ekstrawersji, ugodowości, sumienności, stabilności emocjonalnej i intelektu. Badani dokonują samoopisu z wykorzystaniem 5-stopniowej skali Likerta, od 1 (*całkowicie nietrafnie mnie opisuje*) do 5 (*całkowicie trafnie mnie opisuje*). W przeprowadzonym badaniu α Cronbacha dla pięciu skal wyniosła od 0,71 do 0,83. Metacechy Alfa / Stabilność oraz Beta / Plastyczność obliczono jako średnią pozycji mierzących odpowiednio ugodowość, sumiennosc i stabilność emocjonalną oraz ekstrawersję i intelekt. Wskaźnik GFP obliczono przez uśrednienie wszystkich pozycji mierzących pięć cech. Rzetelności tak utworzonych skal wynoszą: 0,67 (Alfa / Stabilność), 0,83 (Beta / Plastyczność), 0,81 (GFP).

Analizy

Analizę struktury kołowej przeprowadzono w programie RANDALL (Tracey, 1997). Wszystkie pozostałe obliczenia przeprowadzono w pakiecie SPSS 24 PL. Wyniki CSIE, CSIV oraz IPIP-IPC poddano centracji.

Osoby badane

Badaną próbę stanowiło 306 osób (w tym 74% kobiet i 7% brak danych o płci). Przedział wieku badanych zawiera się w zakresie od 16 do 72 lat ($M = 29,09$; $SD = 11,91$). 188 osób wypełniło kwestionariusze on-line, a 118 przebadano metodą papier–ołówki. Część badanych wypełniała sam kwestionariusz CSIE

($n = 26$), część wypełniła CSIE razem z CSIV ($n = 175$), z IPIP-IPC ($n = 224$), z IPIP-BFM-20 i pomiarem aprobaty społecznej ($n = 215$).

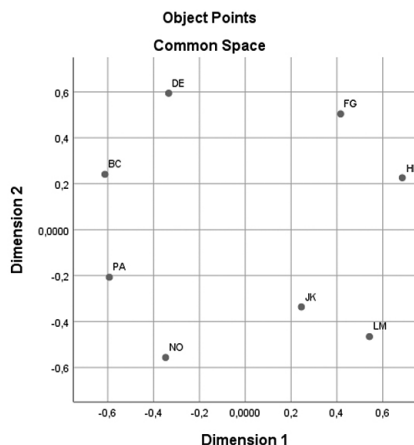
WYNIKI

Rzetelność i struktura kołowa

Rzetelności wersji polskiej i oryginalnej kwestionariusza CSIE przedstawia tabela 3. W przeprowadzonym badaniu najniższą wartość α Cronbacha ma skala FG (Ustępliwy i Zdystansowany) – 0,44. Rzetelności siedmiu pozostałych skal wynoszą od 0,65 do 0,79. Generalnie rzetelność polskiej adaptacji CSIE jest niższa niż wersji oryginalnej. Podjęto próbę przeprowadzenia analizy osi głównych na macierzy interkorelacji między skalami, jednak macierz nie została zdefiniowana pozytywnie. W związku z tym wykonano analizę głównych składowych z rotacją Varimax, która przyniosła następujące rezultaty: Przed centracją pierwsza składowa wyjaśniała 59,1%, a druga 25,6% wariacji (razem 84,7% wariacji). Po centracji pierwsza składowa wyjaśnia 45,5%, a druga 40,2% wariacji (razem 85,7% wariacji). Ładunki czynnikowe przedstawia tabela 4. Pierwsza składowa jest zlokalizowana między sprawczością a sprawczą wspólnotowością. Druga składowa jest ulokowana między wspólnotowością a wspólnotową niesprawczością. Następnie przeprowadzono analizę w programie RANDALL (Tracey, 1997). Przed centracją zostało spełnionych 217 z 288 przewidywań, model był słabo dopasowany ($CI = 0,52$; $p < 0,01$). Po centracji z 288 przewidywań spełnionych zostało 249, model był dobrze dopasowany ($CI = 0,73$; $p < 0,001$).

Następnie przeprowadzono skalowanie wielowymiarowe oktantów interpersonalnego poczucia skuteczności dla scentrowanych skal CSIE. Wyniki tej analizy przedstawia rysunek 2. W skalowaniu wielowymiarowym dopasowanie modelu do danych jest oszacowane z zastosowaniem wartości Stress 1 (Kruskal, Wish, 1978). Kruskal i Wish (1978) zaproponowali następującą interpretację omawianego wskaźnika: $Stress\ 1 > 0,20$ – słabe dopasowanie; $0,10 \leq Stress\ 1 \leq 0,20$ – zadowalające dopasowanie; $0,05 \leq Stress\ 1 \leq 0,10$ – dobre dopasowanie; $0,025 \leq Stress\ 1 \leq 0,05$ – doskonałe dopasowanie; $0,00$ – idealne. W prezentowanej analizie Stress 1 wynosi 0,202 – jest na pograniczu akceptowalności. Jednak Stress 1 nie świadczy bezpośrednio o dopasowaniu danych do modelu kołowego. Rezultat skalowania wielowymiarowego należy więc interpretować z większą ostrożnością, łącznie z wynikami innych analiz.

Skalowanie wielowymiarowe wykazało jedno odchylenie w strukturze, tj. oktanty JK (Ustępliwy i Życzliwy) i LM (Życzliwy) ujawniły lokalizacje odwrotne od oczekiwanych. Lokalizacje pozostałych skal CSIE są zgodne z modelem teoretycznym.

Rysunek 2. Skalowanie wielowymiarowe oktantów interpersonalnego poczucia skuteczności. PA – Dominujący (PA), BC – Dominujący i Zdystansowany (BC), DE – Zdystansowany (DE), FG – Ustępliwy i Zdystansowany (FG), HI – Ustępliwy (HI), JK – Ustępliwy i Życzliwy (JK), LM – Życzliwy (LM), NO – Dominujący i Życzliwy (NO). $N = 306$; Stress 1: 0,202.

Tabela 3

Rzetelności wersji oryginalnej i polskich wersji kwestionariusza CSIE

Symbol	Oktanty Locke'a	Rzetelności (α Cronbacha)		
		Wersja oryginalna (Locke, Sadler, 2007)	Polska adaptacja	
			Pierwsza wersja (Stanisławski, 2012)	Druga wersja
PA	Dominujący	0,83	0,71	0,79
BC	Dominujący i Zdystansowany	0,78	0,66	0,69
DE	Zdystansowany	0,73	0,63	0,65
FG	Ustępliwy i Zdystansowany	0,66	0,63	0,44
HI	Ustępliwy	0,74	0,52	0,74
JK	Ustępliwy i Życzliwy	0,75	0,65	0,71
LM	Życzliwy	0,67	0,55	0,75
NO	Dominujący i Życzliwy	0,70	0,74	0,69

Adnotacja. CSIE – Skale koła skuteczności interpersonalnej.

Tabela 4
Macierz rotowanych składowych

	Składowa	
	1	2
PA	0,88	-0,36
BC	0,58	-0,75
DE	0,21	-0,90
FG	-0,91	0,28
HI	-0,85	0,38
JK	-0,11	0,86
LM	-0,20	0,87
NO	0,93	0,04

Adnotacja. Wyjaśnienie znaczenia skrótów znajduje się w tabeli 1.

Korelacje z kryteriami zewnętrznymi

Korelacje interpersonalnego poczucia skuteczności i cech interpersonalnych. Korelacje Pearsona między wektorami sprawczości i wspólnotowości uzyskanymi z CSIE oraz z IPIP-IPC okazały się silne ($r = 0,61$ i $r = 0,56$; $p < 0,01$). Współczynniki korelacji poszczególnych oktantów interpersonalnego poczucia skuteczności oraz cech interpersonalnych przedstawia tabela 5. Większość zależności jest słaba lub umiarkowana. Korelacje między oktantami poczucia skuteczności a ich cechowymi odpowiednikami wynoszą od 0,22 do 0,51. Wśród ośmiu oktantów interpersonalnego poczucia skuteczności pięć ujawniło najsilniejsze korelacje z odpowiadającymi im oktantami cech interpersonalnych. Są to: BC (Dominujący i Zdystansowany), FG (Ustępliwy i Zdystansowany), LM (Życzliwy) oraz NO (Dominujący i Życzliwy). PA (Dominujący) ma identyczne korelacje z oktantami PA (Pewny siebie–Dominujący) i BC (Arogancki–Wyrachowany). Pozostałe oktanty skuteczności interpersonalnej (czyli: DE – Zdystansowany, HI – Ustępliwy, JK – Ustępliwy i Życzliwy) wykazały wzorzec zależności niezgodny z oczekiwaniami, tj. silniejsze korelacje z innymi oktantami cech interpersonalnych niż oznaczone tymi samymi symbolami. Zależności obu modeli IPC można również interpretować z perspektywy cech interpersonalnych. Cztery oktanty cech wykazują najsilniejsze zależności z odpowiadającymi im oktantami poczucia skuteczności: DE (Zimny–Nieczuły), FG (Powściągliwy–Introwertywny), LM (Ciepły–Zgodny), NO (Towarzyski–Ekstrawertywny). Pozostałe oktanty wykazały wzorzec zależności niezgodny z oczekiwaniami.

Tabela 5

Korelacje interpersonalnego poczucia skuteczności i cech interpersonalnych

Cechy interpersonalne	Interpersonalne poczucie skuteczności							
	PA	BC	DE	FG	HI	JK	LM	NO
PA	0,34**	0,37**	0,20**	-0,44**	-0,34**	-0,11	-0,18**	0,31**
BC	0,34**	0,49**	0,52**	-0,39**	-0,42**	-0,23**	-0,29**	0,00
DE	0,02	0,10	0,22**	0,14*	0,05	-0,21**	-0,40**	-0,10
FG	-0,43**	-0,27**	-0,05	0,51**	0,43**	-0,06	0,06	-0,49**
HI	-0,26**	-0,38**	-0,33**	0,44**	0,37**	0,10	0,15*	-0,19**
JK	-0,24**	-0,39**	0,31**	0,27**	0,19**	0,28**	0,31**	-0,06
LM	-0,12	-0,21**	-0,44**	-0,07	0,07	0,32**	0,46**	0,20**
NO	0,25**	0,12	-0,02	-0,37**	-0,26**	0,05	0,08	0,36**

Adnotacja. Wyjaśnienie znaczenia skrótów znajduje się w tabeli 1.

$n = 224$.

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$.

Korelacje interpersonalnego poczucia skuteczności i wartości interpersonalnych. Korelacje wektorów sprawczości i wspólnotowości z CSIE oraz z CSIV wskazują na istnienie dość wysokiej zależności ($r = 0,52$; $p < 0,01$ i $r = 0,41$; $p < 0,01$). Współczynniki korelacji między poszczególnymi oktantami interpersonalnego poczucia skuteczności i wartości interpersonalnych przedstawia tabela 6. Stwierdzone zależności są słabe lub umiarkowane – korelacje między oktantami poczucia skuteczności a ich odpowiednikami wynoszą od 0,20 do 0,40. Wśród oktantów interpersonalnego poczucia skuteczności pięć koreluje najsilniej z odpowiadającymi im wartościami interpersonalnymi; są to: BC (Dominujący i Zdystansowany), FG (Ustępliwy i Zdystansowany), HI (Ustępliwy), LM (Życzliwy) i NO (Dominujący i Życzliwy). Oktant JK (Ustępliwy i Życzliwy) ujawnia identyczne zależności z dwoma oktantami wartości – JK (Uległy i Wspólnotowy) i LM (Wspólnotowy). Pozostałe dwa oktanty, PA (Dominujący) i DE (Zdystansowany), wykazują wzorzec korelacji sprzeczny z oczekiwaniami. Relacje między dwoma modelami IPC można przedstawić z punktu widzenia wartości interpersonalnych. Pięć oktantów wartości interpersonalnych wykazuje najsilniejsze zależności z korespondującymi oktantami interpersonalnego poczucia skuteczności: PA (Sprawczy), DE (Zdystansowany), HI (Uległy), LM (Wspólnotowy) i NO (Sprawczy i Wspólnotowy). Pozostałe oktanty wykazały wzorce korelacji niezgodne z oczekiwaniami.

Tabela 6

Korelacje interpersonalnego poczucia skuteczności i wartości interpersonalnych

Wartości inter-personalne	Interpersonalne poczucie skuteczności							
	PA	BC	DE	FG	HI	JK	LM	NO
PA	0,24**	0,04	-0,06	-0,10	-0,18*	0,05	0,02	0,13
BC	0,36**	0,35**	0,47**	-0,22**	-0,44**	-0,36**	-0,30**	0,15
DE	0,08	0,16*	0,31**	-0,03	-0,14	-0,22**	-0,21**	-0,03
FG	-0,18*	-0,16*	0,07	0,22**	0,23**	-0,00	-0,12	-0,22**
HI	-0,25**	-0,15	-0,19*	0,11	0,40**	0,07	0,05	-0,20**
JK	-0,21**	-0,23**	-0,37**	0,11	0,22**	0,27**	0,31**	-0,05
LM	-0,16*	-0,19*	-0,27**	-0,00	0,08	0,27**	0,33**	0,06
NO	0,10	0,07	-0,21**	-0,06	-0,08	0,08	0,06	0,20**

Adnotacja. Wyjaśnienie znaczenia skrótów znajduje się w tabeli 1.

$n = 175$.

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$.

Korelacje interpersonalnego poczucia skuteczności oraz cech osobowości i aprobaty społecznej. Zależności między oktantami CSIE a aprobatą społeczną, cechami osobowości, metacechami i GFP przedstawia tabela 7. Aprobata społeczna (wynik ogólny) koreluje dodatnio z NO (Dominujący i Życzliwy) oraz ujemnie z HI (Ustępliwy). Kłamstwo egoistyczne jest najsilniej dodatnio powiązane z NO (Dominujący i Życzliwy) i PA (Dominujący). Najsilniejsze ujemne zależności zaobserwowano z HI (Ustępliwy) i JK (Ustępliwy i Życzliwy). Kłamstwo moralistyczne koreluje najsilniej pozytywnie z NO (Dominujący i Życzliwy), z kolei najsilniejszą negatywną korelację stwierdzono z DE (Zdystansowany). Kłamstwo egoistyczne wykazuje silniejsze zależności ze skalami CSIE niż ogólny poziom aprobaty społecznej i kłamstwo moralistyczne. Generalnie jednak wszystkie te korelacje były co najwyżej umiarkowane, wskazując na ograniczone obciążenie skal CSIE zmienną aprobaty społecznej.

Ekstrawersja ujawniła najsilniejsze dodatnie związki z NO (Dominujący i Życzliwy) oraz PA (Dominujący) oraz najsilniejsze ujemne z FG (Ustępliwy i Zdystansowany) i HI (Ustępliwy). Ugodowość okazała się najsilniej pozytywnie związana z LM (Życzliwy) i JK (Ustępliwy i Życzliwy), a najsilniej negatywnie z DE (Zdystansowany). W przypadku sumienności stwierdzono tylko jedną istotną i słabą zależność. Wariancja intelektu jest najsilniej powiązana z wariancjami NO (Dominujący i Życzliwy) i PA (Dominujący). Ujemne korelacje dla intelektu stwierdzono z FG (Ustępliwy i Zdystansowany) i HI (Ustępliwy). Podsumowując: zgodnie z oczekiwaniami cechami osobowości najsilniej związanymi z interpersonalnym poczuciem skuteczności okazały się ekstrawersja i ugodowość oraz – niespodziewanie – intelekt. Powyższe korelacje sugerują, że na poziomie metacech najsilniejsze związki z interpersonalnym poczuciem skuteczności powinna wykazywać Beta / Plastyczność.

Uzyskane wyniki wskazują, że GFP jest najsilniej dodatnio związany z NO (Dominujący i Życzliwy) i najsilniej ujemnie z FG (Ustępliwy i Zdystansowany). Alfa / Stabilność ujawniła najsilniejszą pozytywną zależność z NO (Dominujący i Życzliwy) i najsilniejszą ujemną z DE (Zdystansowany). Beta korelowała najsilniej dodatnio z NO (Dominujący i Życzliwy) i PA (Dominujący) oraz najsilniej ujemnie z FG (Ustępliwy i Zdystansowany) i HI (Ustępliwy). Analizowane metacechy ujawniły zbliżone wzorce zależności, ale GFP i Beta okazały się wyraźnie silniej korelować z interpersonalnym poczuciem skuteczności niż Alfa.

Tabela 7

Korelacje interpersonalnego poczucia skuteczności oraz aprobaty społecznej i cech osobowości

	Interpersonalne poczucie skuteczności							
	PA	BC	DE	FG	HI	JK	LM	NO
Aprobata społeczna	0,13	0,07	-0,11	-0,02	-0,19**	-0,10	-0,03	0,39**
Kłamstwo egoistyczne	0,30**	0,24**	0,07	-0,17*	-0,36**	-0,20**	-0,17*	0,46**
Kłamstwo moralistyczne	-0,09	-0,13	-0,27**	0,15*	0,03	0,04	0,11	0,24**
Ekstrawersja	0,40**	0,23**	-0,01	-0,47**	-0,37**	0,02	-0,02	0,46**
Ugodowość	-0,16*	-0,15*	-0,28**	-0,03	0,03	0,23**	0,33**	0,16*
Sumiennosc	0,10	0,03	-0,10	-0,07	-0,03	0,07	-0,06	0,14*
Stabilność emocjonalna	0,24**	0,07	-0,05	-0,17*	-0,17*	-0,01	-0,12	0,32**
Intelekt	0,35**	0,22**	-0,02	-0,34**	-0,31**	-0,08	-0,06	0,42**
GFP	0,34**	0,15*	-0,14*	-0,38**	-0,30**	0,07	-0,00	0,51**
Alfa	0,14*	-0,01	-0,22**	-0,16*	-0,10	0,15*	0,04	0,35**
Beta	0,44**	0,26**	-0,01	-0,48**	-0,40**	-0,03	-0,04	0,51**

Anotacja. Wyjaśnienie znaczenia skrótów znajduje się w tabeli 1.

$n = 215$.

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$.

Osobowościowe korelaty elastyczności i sztywności interpersonalnej.

Korelacje między wskaźnikami elastyczności interpersonalnej uzyskanymi za pomocą poszczególnych narzędzi są następujące: CSIE–CSIV: $r = 0,18$; $p < 0,05$; CSIE–IPIP-IPC: $r = 0,36$; $p < 0,05$; CSIV–IPIP-IPC: $r = 0,09$; $p > 0,05$. Są to więc związki co najwyżej słabe. Stwierdzono poniższe zależności między wskaźnikami sztywności interpersonalnej w przypadku poszczególnych narzędzi: CSIE–CSIV: $r = 0,36$; $p < 0,01$; CSIE–IPIP-IPC: $r = 0,42$; $p < 0,01$; CSIV–IPIP-IPC: $r = 0,35$; $p < 0,01$, zatem okazały się one wyraźnie silniejsze niż w przypadku elastyczności. Z kolei korelacje między wskaźnikami elastyczności oraz sztywności uzyskanymi za pomocą różnych narzędzi mierzących zmienne interpersonalne były następujące: CSIE: $r = -0,35$; $p < 0,01$; CSIV: $r = -0,27$; $p < 0,01$; IPIP-IPC: $r = 0,14$; $p < 0,05$.

Zależności elastyczności interpersonalnej, sztywności interpersonalnej oraz aprobaty społecznej i cech osobowości przedstawia tabela 8. Sztywność i elastyczność wartości interpersonalnych nie korelują istotnie z aprobatą społeczną. Sztywność i elastyczność cech interpersonalnych korelują z kłamstwem egoistycznym, a sama sztywność jest powiązana z wynikiem ogólnym aprobaty społecznej. Elastyczność interpersonalnego poczucia skuteczności koreluje z ogólnym poziomem aprobaty społecznej i kłamstwem egoistycznym. Sztywność interpersonalnego poczucia skuteczności nie wykazała istotnych zależności z wymiarami aprobaty społecznej.

Tabela 8

Korelacje między wzniesieniami i długościami wektorów a aprobatą społeczną i cechami osobowości

	Elastyczność interpersonalna ^a			Sztywność interpersonalna ^b		
	CSIE	CSIV	IPIP-IPC	CSIE	CSIV	IPIP-IPC
Aprobata społeczna	0,17*	-0,09	0,06	-0,00	-0,07	0,16*
Kłamstwo egoistyczne	0,28**	-0,13	0,19**	-0,09	-0,06	0,16*
Kłamstwo moralistyczne	0,01	-0,04	-0,10	0,09	-0,07	0,12
Ekstrawersja	0,43**	0,04	0,47**	-0,05	0,25**	0,30**
Ugodowość	0,22**	-0,08	0,23**	0,23**	0,39**	0,58**
Sumiennosc	0,15*	0,09	-0,10	-0,05	-0,19*	0,03
Stabilność emocjonalna	0,24**	-0,31**	0,21**	-0,02	0,20*	0,19**
Intelekt	0,53**	-0,15	0,36**	-0,05	0,28**	0,28**
GFP	0,52**	-0,13	0,39**	0,00	0,29**	0,44**
Alfa	0,33**	-0,16*	0,16*	0,06	0,17*	0,38**
Beta	0,55**	-0,05	0,48**	-0,06	0,30**	0,34**

Adnotacja. CSIE (Skale koła skuteczności interpersonalnej), $n = 215$; CSIV (Skale koła wartości interpersonalnych), $n = 148$; IPIP-IPC (Kwestionariusz International Personality Item Pool-Interpersonal Circumplex), $n = 195$.

^a wzniesienie profilu; ^b długość wektora.

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$.

Elastyczność w zakresie interpersonalnego poczucia skuteczności oraz cech interpersonalnych koreluje z ekstrawersją, ugodowością, stabilnością emocjonalną, intelektem, GFP, Alfą i Betą. Elastyczność wartości interpersonalnych wykazuje zależność tylko ze stabilnością emocjonalną i Alfą. Sztywność wartości interpersonalnych i cech interpersonalnych koreluje z ekstrawersją, ugodowością, stabilnością emocjonalną, intelektem, GFP, Alfą i Betą. Sztywność interpersonalnego poczucia skuteczności jest powiązana tylko z ugodowością.

Podsumowując: w przypadku cech interpersonalnych zarówno elastyczność (wzniesienie profilu), jak i sztywność (długość wektora) korelują z ogólnymi cechami osobowości. Jeśli chodzi o skuteczność interpersonalną, to jej elastyczność okazała się powiązana z cechami osobowości, sztywność okazała się natomiast zasadniczo niezależna od cech osobowości. W przypadku wartości

interpersonalnych ujawniono odwrotny wzorzec, tj. sztywność korelowała z cechami osobowości, a elastyczność zasadniczo nie.

DYSKUSJA

Właściwości psychometryczne kwestionariusza CSIE

Pierwszym celem badania była weryfikacja empiryczna polskiej adaptacji kwestionariusza CSIE. Najpoważniejszym mankamentem prezentowanej wersji CSIE jest niska α Cronbacha skali FG (Ustępliwy i Zdystansowany). Również w wersji oryginalnej skala ta ma najniższą (choć wyraźnie wyższą) rzetelność. Rzetelność skali FG (Zdystansowany) można uznać za względnie zadowalającą ($\alpha = 0,65$). Rzetelności pozostałych skal wynoszą od 0,69 do 0,79 i są satysfakcjonujące.

Podobnie jak w wersji oryginalnej, analiza głównych składowych ujawniła, że dwa pierwsze czynniki wyjaśniają zdecydowaną większość wariacji, a każda z nich podobną jej część, co potwierdza kołową strukturę poczucia skuteczności interpersonalnej. Analiza głównych składowych ma pewne ograniczenia, np. może zawyżać wariację wyjaśnianą przez składowe (Schmitt, 2011). Ze względu na macierz zdefiniowaną negatywnie nie było możliwe przeprowadzenie mającej mniejszą liczbę niedociągnięć analizy osi głównych. Jednak analiza głównych składowych jest powszechnie stosowana w badaniu struktury modeli kołowych (Locke, 2000; Locke, Sadler, 2007; Ojanen i in., 2005; Wiggins, Phillips, Trapnell, 1989), co ułatwia porównanie uzyskanych wyników.

Następnym krokiem badania struktury kołowej była analiza randomizacyjna, która ujawniła nieznacznie słabsze dopasowanie modelu w porównaniu do wersji oryginalnej (Locke, Sadler, 2007). Skalowanie wielowymiarowe dostarczyło potwierdzenia struktury kołowej, chociaż stwierdzono jedno odstępstwo w tej strukturze – oktanty JK (Ustępliwy i Życzliwy) i LM (Życzliwy) zlokalizowały się empirycznie w odwrotnej kolejności.

Cztery oktanty interpersonalnego poczucia skuteczności okazały się, zgodnie z oczekiwaniami, najsilniej powiązane zarówno z odpowiadającymi im wartościami, jak i cechami interpersonalnymi; były to: BC (Dominujący i Zdystansowany), FG (Ustępliwy i Zdystansowany), LM (Życzliwy) oraz NO (Dominujący i Życzliwy). Oktanty PA (Dominujący), JK (Ustępliwy i Życzliwy) i HI (Ustępliwy) ujawniły zasadniczo zgodny wzorzec zależności z jednym rodzajem zewnętrznego konstruktów interpersonalnego (cechami lub wartościami) i niezgodny z drugim. Tylko jeden oktant interpersonalnego poczucia skuteczności, tj. DE (Zdystansowany), korelował niezgodnie z oczekiwaniami zarówno w przypadku cech, jak i w przypadku wartości.

Nie wiadomo, czy wymienione odstępstwa wyników od oczekiwań są właściwościami tylko polskiej wersji narzędzia czy również wersji oryginalnej. Warto zwrócić uwagę na to, że chociaż pomiary poczucia skuteczności, wartości

i cech są oparte na IPC, to jednak dotyczą innych domen osobowości. Zatem stwierdzony wzorzec może być efektem nie tyle niedoskonałości pomiaru, ile faktu, że oktant DE (Zdystansowany), a także w mniejszym stopniu oktanty PA (Dominujący), JK (Ustępniwy i Życzliwy) oraz HI (Ustępniwy) nie odpowiadają sobie idealnie w obszarze poczucia skuteczności oraz w obszarach wartości i cech.

Kolejnym etapem oszacowania CSIE była analiza zależności cech osobowości i interpersonalnego poczucia skuteczności. Najsilniej z poczuciem skuteczności interpersonalnej korelowały takie cechy jak: ekstrawersja, ugodowość (zgodnie z oczekiwaniami) oraz nieco zaskakująco także intelekt. Ta ostatnia zależność może być związana nie tyle z interpersonalnym charakterem zmiennych mierzonych przez CSIE, ile z tym, że mierzy ona poczucie skuteczności, a więc zmienną o charakterze poznawczym (por. Bandura, 2006). W przestrzeni interpersonalnego poczucia skuteczności ekstrawersja i intelekt są ulokowane między sprawczą wspólnotowością a sprawczością. Co ciekawe, korelacje intelektu i oktantów poczucia skuteczności są tylko nieznacznie słabsze niż zależności z ekstrawersją. Powodem tej sytuacji może być znaczenie, jakie z punktu widzenia interpersonalnego poczucia skuteczności ma metacecha Beta / Plastyczność, która odpowiada za wspólną wariancję ekstrawersji i intelektu. Wśród wszystkich uwzględnionych cech i metacech Beta okazała się najsilniej powiązana z interpersonalnym poczuciem skuteczności, a ze względu na ujawniony wzorzec relacji z oktantami CSIE można ją ulokować między sprawczą wspólnotowością a sprawczością. Te wyniki są podobne do relacji IPC i metacech uzyskanych przez Strusa i Ciecucha (2017).

Wyniki te można odnieść do CB5T zaproponowanej przez DeYounga (2015). Podstawowym założeniem tej teorii jest postulat głoszący, że teoria osobowości powinna być oparta na cybernetyce, tj. na badaniu zdolności systemu do samoregulacji. Zdaniem DeYounga (2015) kluczową kategorią obok cech jest kategoria charakterystycznych adaptacji. Są one rozumiane jako „względnie stałe cele, interpretacje i strategie zdefiniowane w relacji do określonych życiowych okoliczności jednostki” (s. 38). Cele są definiowane jako „reprezentacje pożądanego przyszłego stanu” (s. 38–39). Interpretacje są „reprezentacjami obecnego stanu świata (włącznie z *self*), obejmują zarówno fakty, jak i oceny” (s. 39), a strategie to „plany, działania, umiejętności i zautomatyzowane procedury stosowane do przekształcania obecnego stanu w pożądanego przyszłego” (s. 39). DeYoung (2015) zwraca uwagę, że społeczno-poznawcze teorie osobowości (a zatem koncepcję interpersonalnego poczucia skuteczności) można interpretować jako charakterystyczne adaptacje, które mogą być wyjaśniane przez cechy (w związku z tym również metacechy). W propozycji autora teorii CB5T (2015) ważne miejsce zajmują właśnie Alfa / Stabilność i Beta / Plastyczność. Według niego cybernetyczną funkcją Alfę / Stabilności jest „ochrona celów, interpretacji i strategii przed zakłóceniem przez impulsy” (s. 42). Z kolei funkcją Bety /

Plastyczności jest „eksploracja: tworzenie nowych celów, interpretacji i strategii” (s. 42). W tym kontekście wysoki poziom Bety / Plastyczności może się ujawniać w tworzeniu wielu nowych charakterystycznych adaptacji i szerokiego wachlarza zachowań i reakcji także w domenie interpersonalnej. To z kolei przejawiać się będzie elastycznością funkcjonowania społecznego jednostki, i rzeczywiście, Beta / Plastyczność ujawniła najsilniejsze związki z elastycznością interpersonalną zarówno w sferze poczucia skuteczności mierzonej przez CSIE, jak i w sferze cech.

Inną cechą, odnośnie do której oczekiwano systematycznych i stosunkowo silnych związków z interpersonalnym poczuciem skuteczności, jest ugodowość. I faktycznie, okazała się ona najsilniej pozytywnie powiązana z oktantami LM (Życzliwy) i JK (Ustępliwy i Życzliwy), a najsilniej ujemnie z DE (Zdystansowany). Ugodowość jest najsilniej powiązana ze wspólnotowością. Uzyskane wyniki są podobne do obserwacji poczynionych przez innych autorów – ekstrawersja jest powiązana ze sprawczością, a ugodowość ze wspólnotowością (DeYoung i in., 2013; De Raad, 1995; Trapnell, Wiggins, 1990).

GFP ujawnił związki ze sprawczą wspólnotowością reprezentowaną przez oktanty NO (Dominujący i Życzliwy) i FG (Ustępliwy i Zdystansowany). Ciekawe, choć słabsze niż Beta / Plastyczność i GFP, zależności z interpersonalnym poczuciem skuteczności wykazała także Alfa / Stabilność. Generalnie bowiem okazała się ona związana ze wspólnotowością (i sprawczą wspólnotowością).

Osobowościowe uwarunkowania elastyczności interpersonalnej

Drugim celem badania było poznanie osobowościowych korelatów dwóch wskaźników szerokości repertuaru zachowań interpersonalnych – elastyczności (operacjonalizowanej jako wzniesienie profilu) i sztywności interpersonalnej (operacjonalizowanej jako długość wektora). Wbrew sugestiom niektórych autorów, jakoby wzniesienie było wskaźnikiem stylu odpowiadania (Gurtman, Pincus, 2003), korelacje elastyczności i sztywności interpersonalnej oraz wymiarów aprobaty społecznej okazały się słabe lub nieistotne.

Wzniesienie profilu (elastyczność) CSIV korelowało istotnie tylko ze stabilnością emocjonalną (ujemnie). Ten wynik jest spójny ze spostrzeżeniami Locke'a i Adamica (2012), którzy stwierdzili, że osoby o wyższym wzniesieniu CSIV w większym stopniu doświadczają zmartwień, poczucia trudności i konfliktu wewnętrznego. Wydaje się prawdopodobne, że ceniecie różnych wartości interpersonalnych może się wiązać z problemami interpersonalnymi. Taki wynik sugeruje, że mamy tu do czynienia nie tyle z elastycznością interpersonalną, ile z konfliktem w sferze wartości.

Można przypuszczać, że szerokość repertuaru zachowań interpersonalnych jest ujemnie powiązana z natężeniem uprzedzeń etnicznych. Sibley i Duckitt (2008) przeprowadzili metaanalizę osobowościowych korelatów uprzedzeń etnicznych, obejmującą próbę liczącą 22 068 osób. Autorzy stwierdzili, że

uprzedzenia etniczne wiążą się konsekwentnie z niższą ugodowością i niższą otwartością na doświadczenie (Sibley, Duckitt, 2008). Elastyczność zarówno interpersonalnego poczucia skuteczności, jak i cech interpersonalnych korelowała dodatnio z ekstrawersją, intelektem, ugodowością, stabilnością emocjonalną, GFP oraz Betą. Powyższa konfiguracja cech przypomina osobowościowe korelaty uprzedzeń etnicznych.

Warto zwrócić uwagę, że spośród wszystkich analizowanych cech i meta-cech zarówno elastyczność interpersonalnego poczucia skuteczności, jak i cech interpersonalnych najsilniej koreluje z Betą. Możliwe, że Plastyczność, obok interpersonalnej skuteczności obszaru sprawczej wspólnotowości, wyjaśnia również elastyczność interpersonalną. To z kolei wydaje się spójne z jej funkcją cybernetyczną (DeYoung, 2015).

Locke i Adamic (2012) zauważyli, że badani z wyższym wzniesieniem wyników CSIE bardziej obawiają się podjęcia niewłaściwej decyzji. Jednocześnie osoby te odczuwają mniejszy konflikt wewnętrzny, postrzegają sytuację jako mniej trudną i mają wyższe poczucie słuszności podjętych decyzji. Te zależności są zbieżne z wynikami uzyskanymi w niniejszym badaniu. Wśród analizowanych zmiennych Locke i Adamic (2012) nie znaleźli korelatów wzniesienia IPIP-IPC.

Drugim analizowanym wskaźnikiem szerokości repertuaru zachowań interpersonalnych jest długość wektora. Locke i Adamic (2012) sugerują, że osoby z krótszym wektorem są bardziej elastyczne, ale jednocześnie mogą słabiej sobie radzić w sytuacjach ambiwalentnych. Osoby o dłuższym wektorze (bardziej sztywne) mogą natomiast wykazywać węższy repertuar zachowań interpersonalnych, ale mogą być bardziej przekonane co do słuszności swoich działań. W obecnym badaniu stwierdzono, że sztywność interpersonalnego poczucia skuteczności (długość wektora) koreluje tylko z ugodowością, a zależność ta okazała się słaba i dodatnia. Sztywność wartości interpersonalnych i cech okazała się za to powiązana z ekstrawersją, intelektem, ugodowością i stabilnością emocjonalną; ta konfiguracja cech przypomina GFP. Okazało się, że sztywność wartości interpersonalnych i cech faktycznie koreluje z GFP oraz Alfą i Betą. Wydaje się, że osoba o jasno sprecyzowanych wartościach interpersonalnych oraz mocno wykrystalizowanym repertuarze zachowań interpersonalnych może być jednocześnie stabilna (Alfa) i zdecydowana oraz pewna (Beta) w obliczu nowych sytuacji. Wyniki te sugerują, że wąski repertuar zachowań interpersonalnych oznaczałby w tym przypadku nie tyle sztywność, co wyrazistość i zdecydowanie.

Locke i Adamic (2012) stwierdzili, że dłuższy wektor CSIE jest powiązany z wyższym poczuciem słuszności podjętych decyzji. Z kolei dłuższy wektor CSIV wiąże się także z mniejszym nasileniem zmartwień, niższym poczuciem trudności i wyższym poczuciem słuszności podjętych decyzji. Długość wektora IPIP-IPC wiązała się z niższym poczuciem konfliktu wewnętrznego, niższym

poczuciem trudności i wyższym poczuciem słuszności podjętych decyzji (Locke, Adamic, 2012). Również w przypadku uwarunkowań długości wektora wyniki cytowanych autorów i wnioski płynące z bieżącego badania są ze sobą spójne.

Wzniesienie i długość wektora zarówno w przypadku CSIE, jak i CSIV korelują ze sobą ujemnie, lecz zależności te są odpowiednio umiarkowane i słabe. Te wyniki są zgodne z literaturą i przypuszczeniami sformułowanymi na wstępie. W przypadku wznieśnienia i długości wektora IPIP-IPC zależność jest dodatnia, ale bardzo słaba. Ujemne zależności wznieśnienia profilu i długości wektora, a szczególnie korelacje z cechami osobowości, metacechami i GFP sugerują, że wznieśnienie profilu może być zadowalającym wskaźnikiem repertuaru zachowań interpersonalnych. Z kolei wznieśnienie profilu i długość wektora mogą się okazać niezależnymi wskaźnikami repertuaru zachowań interpersonalnych. Jednak długość wektora nie musi wprost odzwierciedlać wąskiego repertuaru zachowań interpersonalnych (np. krótki wektor może mieć zarówno osoba o szerokim repertuarze zachowań, jak i osoba o niskich wynikach we wszystkich obszarach modelu kołowego). Wydaje się prawdopodobne, że repertuar dostępnych zachowań interpersonalnych zostaje lepiej odzwierciedlony przez wznieśnienie profilu niż przez długość wektora. Można mieć nadzieję, że przyszłe badania umożliwią zweryfikowanie tej tezy.

Podsumowując: polska wersja kwestionariusza CSIE ma generalnie zadowalającą strukturę wewnętrzną i trafność teoretyczną. Jednocześnie niska rzetelność skali FG (Ustępniwy i Zdystansowany) oraz odwrócenie pozycji dwóch oktantów, tj. JK (Ustępniwy i Życzliwy) i LM (Życzliwy), zwracają uwagę na potrzebę ich modyfikacji w przyszłych badaniach. W przypadku uwarunkowań repertuaru zachowań interpersonalnych ograniczeniem badania była niezbyt duża próba oraz to, że była ona zdominowana przez kobiety. Warto podkreślić, że zaprezentowane badanie jest prawdopodobnie pierwszą analizą empiryczną zależności między repertuarem dostępnych zachowań interpersonalnych oraz cechami i metacechami osobowości. Wskazana jest replikacja uzyskanych wyników na większej próbie, bardziej zrównoważonej pod względem proporcji płci. Ciekawa może się okazać eksploracja powiązań różnych wskaźników repertuaru zachowań interpersonalnych i realnych zachowań społecznych.

BIBLIOGRAFIA

- Alden, L. E., Wiggins, J. S., Pincus, A. L. (1990). Construction of Circumplex Scales for the Inventory of Interpersonal Problems. *Journal of Personality Assessment*, 55, 521–536. DOI:10.1207/s15327752jpa5503&4_10
- Ambwani, S., Berenson, K. R., Simms, L., Li, A., Corfield, F., Treasure, J. (2016). Seeing things differently: An experimental investigation of social cognition and interpersonal behavior in anorexia nervosa. *International Journal of Eating Disorders*, 49, 499–506. DOI:10.1002/eat.22498

- Bandura, A. (1993). Perceived self-efficacy in cognitive development and functioning. *Educational Psychologist*, 28, 117–148. DOI:10.1207/s15326985ep2802_3
- Bandura, A. (2001). Social cognitive theory: An agentic perspective. *Annual Review of Psychology*, 52, 1–26. DOI:10.1146/annurev.psych.52.1.1
- Bandura, A. (2006). Guide for constructing self-efficacy scales. W: T. C. Urdan, F. Pajares (red.), *Self-Efficacy Beliefs of Adolescents* (s. 307–337). Greenwich: Information Age.
- Caprara, G. V., Barbaranelli, C., Borgogni, L., Vecchione, M. (2007). *BFQ-2: manuale*. Florencia: Organizzazioni Speciali.
- Carson, R. C. (1969). *Interaction concepts of personality*. Chicago: Aldine.
- DeYoung, C. G. (2015). Cybernetic Big Five Theory. *Journal of Research in Personality*, 56, 33–58. DOI:10.1016/j.jrp.2014.07.004
- DeYoung, C. G., Peterson, J. B., Higgins, D. M. (2002). Higher-order factors of the Big Five predict conformity: Are there neuroses of health? *Personality and Individual Differences*, 33, 533–552. DOI:10.1016/s0191-8869(01)00171-4
- DeYoung, C. G., Weisberg, Y. J., Quilty, L. C., Peterson, J. B. (2013). Unifying the aspects of the Big Five, the interpersonal circumplex, and trait affiliation. *Journal of Personality*, 81, 465–475. DOI:10.1111/jopy.12020
- Digman, J. M. (1997). Higher-order factors of the Big Five. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73, 1246–1256. DOI:10.1037//0022-3514.73.6.1246
- Erickson, T. M., Newman, M. G., Pincus, A. L. (2009). Predicting unpredictability: Domesures of interpersonal rigidity/flexibility and distress predict intraindividual variability in social perceptions and behavior? *Journal of Personality and Social Psychology*, 97, 893–912. DOI:10.1037/a0016515
- Foa, U. G. (1961). Convergences in the analysis of the structure of interpersonal behavior. *Psychological Review*, 68, 341–355. DOI:10.1037/h0039638
- Gurtman, M. B. (2011). Circular reasoning about circular assessment. W: L. M. Horowitz, S. Strack (red.), *Handbook of interpersonal psychology: Theory, research, assessment and therapeutic interventions* (s. 299–312). Hoboken: Wiley. DOI:10.1002/9781118001868.ch18
- Gurtman, M. B., Balakrishnan, J. D. (1998). Circular measurement redux: The analysis and interpretation of interpersonal circle profiles. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 5, 344–360. DOI:10.1111/j.1468-2850.1998.tb00154.x
- Gurtman, M. B., Pincus, A. L. (2003). The circumplex model: Methods and research applications. W: J. Shinka, W. F. Velicer (red.), *Handbook of psychology: Vol. 2: Research methods* (s. 407–428). Nowy Jork: Wiley. DOI:10.1002/0471264385.wei0216
- Horowitz, L. M., Rosenberg, S. E., Baer, B. A., Ureno, G., Villasenor, V. S. (1988). Inventory of Interpersonal Problems: Psychometric Properties and Clinical Applications. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 56, 885–892. DOI:10.1037//0022-006x.56.6.885

- Kammrath, L. K., McCarthy, M. H., Cortes, K., Friesen, C. (2015). Picking one's battles: How assertiveness and unassertiveness abilities are associated with extraversion and agreeableness. *Social Psychological and Personality Science*, 6, 622–629. DOI:10.1177/1948550615572635
- Kiesler, D. J. (1983). The 1982 interpersonal circle: A taxonomy for complementarity in human transactions. *Psychological Review*, 90, 185–214. DOI:10.1037//0033-295x.90.3.185
- Klinkosz, W. (2004). Interpersonalne Skale Przymiotnikowe (IAS-R). Polskie tłumaczenie kwestionariusza Jerrego S. Wigginsa. *Przegląd Psychologiczny*, 47, 379–393.
- Kruskal, J. B., Wish, M. (1978). *Multidimensional scaling*. Newbury Park: Sage.
- Leary, T. (1957). *Interpersonal diagnosis of personality; a functional theory and methodology for personality evaluation*. Eugene: Wipf and Stock.
- Locke, K. D. (2000). Circumplex Scales of Interpersonal Values: Reliability, validity, and applicability to interpersonal problems and personality disorders. *Journal of Personality Assessment*, 75, 249–267. DOI:10.1207/s15327752jpa7502_6
- Locke, K. D., Adamic, E. J. (2012). Interpersonal circumplex vector length and interpersonal decision making. *Personality and Individual Differences*, 53, 764–769. DOI:10.1016/j.paid.2012.06.001
- Locke, K. D., Mitchell, G. E. (2016). Self-perceptions, parent-perceptions, and metaperceptions of the interpersonal efficacy of adolescents with autism spectrum disorder. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 31, 19–29. DOI:10.1016/j.rasd.2016.07.006
- Locke, K. D., Sadler, P. (2007). Self-efficacy, values, and complementarity in dyadic interactions: Integrating interpersonal and social-cognitive theory. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 33, 94–109. DOI:10.1177/0146167206293375
- Markey, P. M., Markey, C. N. (2009). A brief assessment of the Interpersonal Circumplex: The IPIP-IPC. *Assessment*, 16, 352–361. DOI:10.1177/1073191109340382
- McCrae, R. R., Costa, P. T., Jr. (1989). The structure of interpersonal traits: Wiggins's circumplex and the five-factor model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 56, 586–595. DOI:10.1037//0022-3514.56.4.586
- Musek, J. (2007). A general factor of personality: Evidence of the Big One in the five-factor model. *Journal of Research in Personality*, 41, 1213–1233. DOI:10.1016/j.jrp.2007.02.003
- O'Connor, B. P., Dyce, J. A. (2001). Rigid and extreme: A geometric representation of personality disorders in five-factor model space. *Journal of Personality and Social Psychology*, 81, 1119–1130. DOI:10.1037//0022-3514.81.6.1119
- Ojanen, T., Gronroos, M., Salmivalli, C. (2005). An Interpersonal Circumplex model of children's social goals: Links with peer-reported behavior and sociometric status. *Developmental Psychology*, 41, 699–710. DOI:10.1037/0012-1649.41.5.699

- Paulhus, D. L., John, O. P. (1998). Egoistic and moralistic biases in self-perception: The interplay of self-deceptive styles with basic traits and motives. *Journal of Personality*, 66, 1025–1060. DOI:10.1111/1467-6494.00041
- Paulhus, D. L., Martin, C. L. (1988). Functional flexibility: A new conceptualization of interpersonal flexibility. *Journal of Personality and Social Psychology*, 55, 88–101. DOI:10.1037//0022-3514.55.1.88
- De Raad, B. (1995). The psycholexical approach to the structure of interpersonal traits. *European Journal of Personality*, 9, 89–102. DOI:10.1002/per.2410090203
- Rushton, J. P., Irwing, P. (2011). The General Factor of Personality: Normal and abnormal. W: T. Chamorro-Premuzic, S. von Stumm, A. Furnham (red.), *The Wiley-Blackwell handbook of individual differences* (s. 132–163). Londyn: Blackwell. DOI:10.1002/9781444343120.ch5
- Schmitt, T. A. (2011). Current methodological considerations in exploratory and confirmatory factor analysis. *Journal of Psychoeducational Assessment*, 29, 304–321. DOI:10.1177/0734282911406653
- Sękowski, A., Klinkosz, W. (2003, lipiec). *Analiza psychometryczna polskiej wersji Interpersonalnych Skal Przymiotnikowych J. S. Wigginsa*. Plakat prezentowany na 11. Spotkaniu Międzynarodowego Stowarzyszenia Psychologii Różnic indywidualnych. Graz, Austria.
- Sękowski, A., Klinkosz, W. (2016). *IAS Interpersonalne Skale Przymiotnikowe Jerry'ego S. Wigginsa. Podręcznik*. Warszawa: Pracownia Testów Psychologicznych Polskiego Towarzystwa Psychologicznego.
- Sibley, C. G., Duckitt, J. (2008). Personality and prejudice: A meta-analysis and theoretical review. *Personality and Social Psychology Review*, 12, 248–279. DOI:10.1177/1088868308319226
- Stanisławski, K. (2012). Prace nad polską adaptacją kwestionariusza kompetencji interpersonalnych CSIE Locke'a. W: E. Drop, M. Maćkiewicz (red.), *Młoda psychologia*, t. 1 (s. 133–147). Warszawa: Liberi Libri.
- Strus, W., Ciecuch, J. (2014). Poza Wielką Piątkę – przegląd nowych modeli struktury osobowości. *Polskie Forum Psychologiczne*, 19, 17–49. DOI:10.14656/PFP20140102
- Strus, W., Ciecuch, J. (2017). Towards a synthesis of personality, temperament, motivation, emotion and mental health models within the Circumplex of Personality Metatraits. *Journal of Research in Personality*, 66, 70–95. DOI:10.1016/j.jrp.2016.12.002
- Strus, W., Ciecuch, J., Rowiński, T. (2014). The Circumplex of Personality Metatraits: A synthesizing model of personality based on the Big Five. *Review of General Psychology*, 18, 273–286. DOI:10.1037/gpr0000017
- Topolewska, E., Skimina, E., Strus, W., Ciecuch, J., Rowiński, T. (2014). Krótki kwestionariusz do pomiaru Wielkiej Piątki IPIP-BFM-20. *Roczniki Psychologiczne*, 17, 367–384.

- Tracey, T. J. G. (1997). RANDALL: A Microsoft FORTRAN program for a randomization test of hypothesized order relations. *Educational and Psychological Measurement*, 57, 164–168. DOI:10.1177/0013164497057001012
- Tracey, T. J. G. (2005). Interpersonal rigidity and complementarity. *Journal of Research in Personality*, 39, 592–614. DOI:10.1016/j.jrp.2004.12.001
- Tracey, T. J. G., Rohlfing, J. E. (2010). Variations in the understanding of interpersonal behavior: Adherence to the interpersonal circle as a moderator of the rigidity psychological well-being relation. *Journal of Personality*, 18, 711–746. DOI:10.1111/j.1467-6494.2010.00631.x
- Trapnell, P. D., Wiggins, J. S. (1990). Extension of the Interpersonal Adjective Scales to include the Big Five dimensions of personality. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59, 781–790. DOI:10.1037//0022-3514.59.4.781
- Wiggins, J. S. (1979). A Psychological taxonomy of trait-descriptive terms: The interpersonal domain. *Journal of Personality and Social Psychology*, 37, 395–412. DOI:10.1037//0022-3514.37.3.395
- Wiggins, J. S., Broughton, R. (1991). A geometric taxonomy of personality scales. *European Journal of Personality*, 5, 343–365. DOI:10.1002/per.2410050503
- Wiggins, J. S., Phillips, N., Trapnell, P. (1989). Circular reasoning about interpersonal behavior: Evidence concerning some untested assumptions underlying diagnostic classification. *Journal of Personality and Social Psychology*, 56, 296–305. DOI:10.1037//0022-3514.56.2.296
- Wiggins, J. S., Trapnell, P., Phillips, N. (1988). Psychometric and geometric characteristics of the Revised Interpersonal Adjective Scales (IAS-R). *Multivariate Behavioral Research*, 23, 517–530. DOI:10.1207/s15327906mbr2304_8